

Rapportage definitief

Onderwijsmeter 2005
Actuele onderwerpen

Project 721
juni 2005

Een onderzoek in opdracht van **Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap**, te **Den Haag**.

Voorwoord

In opdracht van **het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)** heeft The SmartAgent Company uit het onderzoek de Onderwijsmeter 2005 een rapportage opgesteld ten aanzien van **een aantal actuele onderwerpen**.

Deze onderwerpen betreffen:

- Maatschappelijke betrokkenheid
- Veiligheidsbeleid
- Bijzondere scholen
- Zwarte scholen
- Oplossingen lerarentekort
- Personeelsbeleid leraren
- Studiefinanciering
- Kwaliteitsniveaus en prestatieafspraken
- Studiehouding van studenten
- De concurrentiepositie van de Nederlandse economie

In de voorliggende rapportage wordt beknopt verslag gedaan van de resultaten van deze actuele onderwerpen.

Leusden, 14 juni 2005
The SmartAgent Company

Leontien van Oord
(Research Consultant)

Inleiding

Achtergrond

Jaarlijks laat het ministerie van OCW een opinieonderzoek uitvoeren genaamd 'De Onderwijsmeter'. Het onderzoek wordt uitgevoerd onder een representatieve groep Nederlanders en ouders met kinderen in het basis- en voortgezet onderwijs.

De vragen richten zich primair op de kwaliteit van het onderwijs. Ook is een aantal vragen over actuele beleidsonderwerpen zoals vrijheid van onderwijs, bijzondere scholen, het lerarenbeleid en prestatieafspraken onder dezelfde groep respondenten afgenomen. De voorliggende rapportage gaat uitsluitend in op de actualiteiten.

Methode¹

De Onderwijsmeter wordt uitgevoerd volgens het hybride design, bestaande uit een telefonische voorselectie en een schriftelijke of Internet hoofdfase (enquête), al naar gelang de voorkeur van de respondent.

Doelgroep, steekproefkader, steekproefomvang en respons

De *doelgroepen* voor de Onderwijsmeter zijn Nederlanders en ouders met kinderen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Het *steekproefkader* wordt gevormd door De Onderzoek Groep, het panel van MarketResponse. Voor de oudergroepen is dit aangevuld met een steekproef allochtone ouders. De *steekproefomvang* uit De Onderzoek Groep is netto n=1954. Er zijn 105 allochtone ouders ondervraagd, wat de totale netto response op n=2059 brengt. De verdeling over de verschillende doelgroepen is als volgt:

- Nederlanders: n=982
- Ouders: n=1077
 - basisonderwijs: n=529
 - voortgezet onderwijs: n=548

Leeswijzer

In het hoofdstuk Resultaten volgt een beknopte rapportage van de belangrijkste onderzoeksresultaten. Daar waar er significante verschillen optraden in achtergrondvariabelen is hiervan melding gemaakt in de rapportage. Het betreft voor de ouders de volgende variabelen:

- stedelijkheid (grote stad versus platteland)
- etniciteit (allochtoon versus autochtoon)
- levensbeschouwing (Rooms-katholiek, Nederlands-hervormd, Protestants-christelijk, Gereformeerd, Islamitisch, Hindoeïstisch, Humanistisch, geen)
- welstand (hoog, midden, laag)

Voor de Nederlanders is alleen de uitsplitsing gemaakt voor de achtergrondvariabele welstand.

In de bijlage zijn de tabellen (rechte tellingen) opgenomen.

¹ Uitgebreide verantwoording is opgenomen in de publicatie Onderwijsmeter 2005.

Resultaten

Maatschappelijke stage

- Ruim tweederde van de Nederlanders en een kleine meerderheid van de ouders (56%) vindt het een goed idee de maatschappelijke betrokkenheid van leerlingen in het voortgezet onderwijs te vergroten door ze verplicht een maatschappelijke stage te laten lopen.

Veiligheidsbeleid

- Een ruime meerderheid van zowel alle Nederlanders (77%) als specifiek van ouders met een kind in het voortgezet onderwijs (87%) vindt dat voor leerlingen die problemen blijven veroorzaken op school een oplossing buiten het onderwijs gezocht moet worden. Ouders met een lager welstandsniveau zijn het hier minder vaak mee eens (82%).
- Nog resoluter is men ten aanzien van het melden van geweldsincidenten aan ouders: bijna alle Nederlanders (97%) en ouders (95%) vinden dat scholen hiertoe verplicht moeten worden.

Bijzondere scholen

- Een meerderheid van de ondervraagde Nederlanders en ouders is van mening dat bijzondere scholen net als openbare scholen iedere leerling zouden moeten aannemen. De gemiddelde Nederlander (71%) vindt dit nog meer dan de ouders (63%).
- Ruim vier op de tien Nederlanders vinden dat islamitische scholen evenveel bestaansrecht hebben als andere bijzondere scholen; een kwart vindt van niet. Ouders zijn het hier iets meer mee eens: bijna de helft van hen vindt dat islamitische scholen evenveel bestaansrecht hebben.
- Ook Nederlanders met een gemiddeld of hoger welstandsniveau zijn vaker van mening dat islamitische scholen evenveel bestaansrecht hebben als andere bijzondere scholen.
- Verschillen in achtergrondvariabelen:

'Bijzondere scholen moeten net als openbare scholen iedere leerling aannemen'

Vaker (helemaal) mee eens

Minder vaak (helemaal) eens

Ouders PO:

Ouders PO:

- ouders met een hoog welstandsniveau

- -

Ouders VO:

Ouders VO:

- allochtone ouders
 - ouders met het islamitische geloof
 - ouders woonachtig in de 4 grote steden
-

- ouders met een hoog welstandsniveau

'Islamitische scholen hebben evenveel bestaansrecht als andere bijzondere scholen'

Vaker (helemaal) mee eens

Minder vaak (helemaal) eens

Ouders PO:

- allochtone ouders
- ouders woonachtig in de 4 grote steden
- ouders met een hoog welstandsniveau
- ouders met het islamitische geloof
- ouders met het hindoeïstische geloof

Ouders VO:

- allochtone ouders
 - ouders woonachtig in de 4 grote steden
 - ouders met het islamitische geloof
-

Zwarte scholen

De bereidheid om zelf de vorming van zwarte scholen tegen te gaan is laag.

- Slechts ongeveer een op de zes de ouders en een kwart van de burgers zou overwegen de vorming van zwarte scholen tegen te gaan door eigen kinderen te plaatsen op een andere school dan waar men de eerste voorkeur voor heeft of dan de gewenste school.
- Verschillen in achtergrondvariabelen:

'Om de vorming van 'zwarte' scholen tegen te gaan, zou ik bereid zijn mijn kind naar een andere school te brengen dan ik eigenlijk zou willen'

Vaker (helemaal) mee eens

Minder vaak (helemaal) eens

Ouders PO:

- allochtone ouders
- ouders woonachtig in de 4 grote steden
- ouders met het islamitische geloof
- ouders met een gemiddeld welstandsniveau

Ouders VO:

- allochtone ouders
 - ouders woonachtig in de 4 grote steden
 - ouders met het islamitische geloof
 - ouders met een laag welstandsniveau
-

Ouders PO:

- ouders met een hoog welstandsniveau

Oplossingen lerarentekort

De vier mogelijkheden die zijn voorgelegd om het lerarentekort aan te pakken krijgen allen bijval van een meerderheid van de Nederlanders.

- Nederlanders zien het meest in het anders organiseren van het lesgeven, waarbij leraren en ondersteunend personeel meer in een team werken, en in de oplossing waarbij afgestudeerden van een HBO of universitaire opleiding in 1 jaar hun bevoegdheid kunnen halen voor leraar in hun vakgebied. Ongeveer driekwart van de Nederlanders staat positief tegenover deze oplossingen. Het percentage Nederlanders (77%) dat positief is over het anders lesgeven is ten opzichte van 2004 (84%) echter significant gedaald.
- Nederlanders met een hoog welstandsniveau zien minder heil in de oplossing van het anders lesgeven dan andere Nederlanders (69%). Ook de oplossing waarbij afgestudeerden van een HBO of universitaire opleiding in 1 jaar hun bevoegdheid kunnen halen voor leraar in hun vakgebied kent onder

Nederlanders met een hoog welstandsniveau meer tegenstanders dan gemiddeld (30% versus 21%).

- De oplossingen ‘mensen die buiten het onderwijs werken komen tegen betaling 1 dag in de week op school helpen of lesgeven’ en ‘mensen met een diploma hoger onderwijs mogen, met bijscholing, direct voor de klas als leraar krijgen beide van 57% van de Nederlanders bijval. Met deze laatste oplossing zijn Nederlanders met een gemiddeld welstandsniveau het vaker dan gemiddeld eens (65%). Nederlanders met een hoog welstandsniveau zijn het hier minder vaak mee eens (48%).

Personeelsbeleid leraren

- Bijna acht op de tien Nederlanders vinden het goed dat er binnen de school steeds meer mogelijkheden zijn voor het opleiden van onderwijspersoneel.
- De helft van de Nederlanders vindt prestatiebeloning voor leraren een goede zaak. Een kwart van hen is tegen.
- In tegenstelling tot voorgaande jaren is deze vraag nu aan alle Nederlanders gesteld. Ouders waren in 2004 beduidend minder enthousiast over prestatiebeloning; 42% stond hier positief tegenover.

(Studie)financiering

De meningen van Nederlanders ten aanzien van de financiering van een studie door studenten en door de overheid zijn verdeeld.

- Met de stelling dat studenten in het hoger onderwijs zelf meer aan hun studie moeten betalen dan studenten aan een MBO, zijn net als in 2004 meer Nederlanders het oneens (ongeveer vier op de tien) dan eens (ongeveer drie op de tien).
- De stelling dat de studiefinanciering in Nederland goed geregeld is kent juist een iets groter aantal medestanders (36%) dan tegenstanders (26%) onder de Nederlanders. Deze resultaten zijn nagenoeg onveranderd ten opzichte van 2004. Vooral Nederlanders met een hoog welstandsniveau zijn deze mening toegedaan (44%).

Kwaliteitsniveaus en prestatieafspraken

Nog steeds is een meerderheid van de Nederlanders vóór maatregelen die het ontstaan van kwaliteitsniveaus binnen het hoger onderwijs stimuleren, al liggen de percentages ‘mee eens’ iets lager dan een jaar geleden.

- Een kleine meerderheid van de Nederlanders (55%) staat positief tegenover het ontstaan van opleidingen van verschillende kwaliteitsniveaus en het stellen van aanvullende eisen aan de toelating van studenten; ten opzichte van 2004 (62%) is dit percentage significant gedaald. Vooral Nederlanders met een gemiddeld welstandsniveau zijn positief. Nederlanders met een hoog welstandsniveau staan vaker negatief tegenover het ontstaan van opleidingen van verschillende kwaliteitsniveaus.
- Het variëren van het collegegeld om kwaliteitsniveaus te realiseren echter blijft een heikel punt; hiervoor zijn nog steeds iets meer tegenstanders (35%) dan voorstanders (34%). Onder Nederlanders met een gemiddeld welstandsniveau zijn meer voorstanders (39%) dan tegenstanders (36%).
- Een kleine meerderheid van de Nederlanders (57%) is van mening dat instellingen in het hoger onderwijs op hun prestaties moeten kunnen worden

afgerekend. Dit geldt vooral voor mensen met een gemiddeld (64%) en hoger (74%) welstandsniveau, mensen met een laag welstandsniveau zijn het hier minder vaak mee eens (51%).

Studiehouding studenten

- Driekwart van de Nederlanders vindt dat de studenten zich moeten inzetten voor maximale studieresultaten. Nederlanders met een hoog welstandsniveau zijn het hier nog vaker mee eens (82%), terwijl Nederlanders met een lager welstandsniveau het hier minder vaak mee eens zijn (68%).
- Zes op de tien vinden dat de studenten meer collegegeld moeten betalen als ze langer over de studie doen. Nederlanders met een gemiddeld (72%) of hoog (69%) welstandsniveau zijn het hier vaker mee eens, Nederlanders met een laag welstandsniveau zijn het hier minder vaak mee eens (47%).
- Eveneens zes op de tien Nederlanders vinden het goed als studenten naast hun studie een bijbaan hebben, slechts een tiende is hier tegen.
- Vier op de tien Nederlanders zijn van mening dat studenten 40 uur per week aan hun studie moeten besteden.
- Van de Nederlanders vindt 16% de werkdruk van studenten te hoog, in 2004 was dit nog 25%. Bijna vier op de tien Nederlanders (37%) vinden de werkdruk niet te hoog. In 2004 lag dit percentage met 27% echter significant lager. Vooral Nederlanders met een hoog of gemiddeld welstandsniveau vinden dat het met de werkdruk van studenten wel meevalt (resp. 43% en 55% oneens).
- Net als vorig jaar is slechts een op de vijf Nederlanders van mening dat opleidingen in het hoger onderwijs voldoende individuele aandacht besteden aan studenten met betrekking tot studiebegeleiding; een kwart is het hier niet mee eens.

De concurrentiepositie van de Nederlandse economie

Het onderwijs kan volgens Nederlanders zeker een bijdrage leveren aan het versterken van de concurrentiepositie van de Nederlandse economie.

- Net als vorig jaar zijn bijna alle Nederlanders (91%) van mening dat het onderwijs en het bedrijfsleven meer moeten samenwerken en kennis uitwisselen om de Nederlandse economie concurrerend te houden. Vooral Nederlanders met een gemiddeld of een hoog welstandsniveau zijn het hiermee eens.
- Het verhogen van het aantal hoog opgeleiden verbetert de concurrentiepositie echter niet; net als vorig jaar zijn slechts vier op de tien Nederlanders het eens met de stelling "er moeten meer hoog opgeleiden komen", een vijfde is het hier niet mee eens en eveneens vier op de tien Nederlanders spreken geen voor of tegen uit. Nederlanders met een laag welstandsniveau zijn het hier vaker mee eens dan andere Nederlanders (45%).
- Excellente opleidingen dragen volgens Nederlanders meer bij aan de concurrentiepositie van Nederland; evenals vorig jaar is een kleine meerderheid van 53% van de Nederlanders deze mening toegedaan. Onder Nederlanders met een hoog welstandsniveau is dit percentage zelfs 65%.

Bijlage

Tabellen

Maatschappelijke betrokkenheid, probleemleerlingen en geweldsincidenten

% Nederlanders 2005	++	+	+/-	-	--	?
Voor een grotere maatschappelijke betrokkenheid moeten alle leerlingen in het voortgezet onderwijs verplicht worden om een maatschappelijke stage te lopen. 2005	27	42	13	12	4	2
Voor leerlingen die ernstige problemen blijven veroorzaken op school moet er een oplossing buiten het onderwijs worden gezocht. 2005	33	44	10	8	3	3
Scholen moeten worden verplicht om geweldsincidenten aan ouders te melden. 2005	61	36	1	0	0	1
% ouders VO 2005 (2004)						
	++	+	+/-	-	--	?
Voor een grotere maatschappelijke betrokkenheid moeten alle leerlingen in het voortgezet onderwijs verplicht worden om een maatschappelijke stage te lopen. 2005	19	37	24	17	4	1
Voor leerlingen die ernstige problemen blijven veroorzaken op school moet er een oplossing buiten het onderwijs worden gezocht. 2005	46	41	6	4	2	1
2004	53	35	4	5	2	1
Scholen moeten worden verplicht om geweldsincidenten aan ouders te melden. 2005	56	39	3	1	0	1

Bijzondere scholen

% Nederlanders 2005	++	+	+/-	-	--	?
Bijzondere scholen moeten net als openbare scholen iedere leerling aannemen.						
2005	24	47	12	11	3	3
Islamitische scholen hebben evenveel bestaansrecht als andere bijzondere scholen.						
2005	10	32	22	19	10	6

% Ouders 2005	++	+	+/-	-	--	?
Bijzondere scholen moeten net als openbare scholen iedere leerling aannemen						
2005	20	42	17	14	5	2
Islamitische scholen hebben evenveel bestaansrecht als andere bijzondere scholen.						
2005	14	35	22	16	10	3

% Ouders 2005	++	+	+/-	-	--	?
Bijzondere scholen moeten net als openbare scholen iedere leerling aannemen						
2005	23	41	15	14	5	2
Islamitische scholen hebben evenveel bestaansrecht als andere bijzondere scholen.						
2005	16	32	24	15	11	3

Zwarte scholen

% Nederlanders 2005	++	+	+/-	-	--	?
Om de vorming van 'zwarte' scholen tegen te gaan, zou ik bereid zijn mijn kind naar een andere school te brengen dan ik eigenlijk zou willen.						
2005	7	20	21	29	18	6

% Ouders 2005	++	+	+/-	-	--	?
Om de vorming van 'zwarte' scholen tegen te gaan, zou ik bereid zijn mijn kind naar een andere school te brengen dan ik eigenlijk zou willen.						
2005	3	13	18	31	29	5

% Ouders 2005	++	+	+/-	-	--	?
Om de vorming van 'zwarte' scholen tegen te gaan, zou ik bereid zijn mijn kind naar een						
2005	3	16	20	31	24	6

andere school te brengen dan ik eigenlijk zou willen.
2005

Oplossingen lerarentekort

% Nederlanders 2005 (2004)

	++	+	-	--	?
Lesgeven wordt anders georganiseerd, leraren en onderwijsondersteunend personeel gaan samen werken in een team zodat zij flexibeler ingezet kunnen worden					
2005	17	60	12	7	5
2004	16	68	11	3	2
Afgestudeerden van een HBO of universitaire opleiding kunnen in 1 jaar hun bevoegdheid halen voor leraar in hun vakgebied					
2005	12	60	15	6	7
2004	13	59	16	7	6
Mensen die buiten het onderwijs werken komen tegen betaling 1 dag in de week op school helpen of lesgeven					
2005	13	44	26	13	5
2004	10	45	27	14	5
Mensen met een diploma hoger onderwijs mogen, met bijscholing, direct voor de klas als leraar					
2005	10	47	26	12	5
2004	6	50	29	11	3

Personeelsbeleid leraren

% Nederlanders 2005

	++	+	+/-	-	--	?
Het is goed dat er steeds meer mogelijkheden zijn voor het opleiden van onderwijspersoneel binnen de school						
2005	18	61	14	2	1	5
Het is een goede zaak als leraren naar prestatie worden beloond						
2005	12	38	21	19	6	3

(Studie)financiering

% Nederlanders 2005 (2004)	++	+	+/-	-	--	?
Studenten in het hoger onderwijs moeten zelf meer aan hun studie betalen dan studenten aan een middelbare beroepsopleiding						
2005	4	25	20	30	12	9
2004	4	24	23	33	12	5
De studiefinanciering is in Nederland goed geregeld						
2005	3	33	22	21	5	16
2004	2	31	21	22	6	18

Kwaliteitsniveaus en prestatieafspraken

% Nederlanders 2005 (2004)	++	+	+/-	-	--	?
Instellingen in het hoger onderwijs moeten op hun prestaties afgerekend kunnen worden.						
2005	10	47	17	11	3	12
2004	13	50	19	6	7	11
Het is een goede zaak dat er binnen het hoger onderwijs opleidingen van verschillende kwaliteitsniveaus ontstaan						
2005	6	49	17	14	4	11
2004	6	51	18	14	3	8
Voor het realiseren van verschillende kwaliteitsniveaus in het hoger onderwijs mogen instellingen aanvullende eisen stellen voor de toelating van studenten						
2005	7	47	17	13	4	11
2004	7	55	19	9	2	8
Voor het realiseren van verschillende kwaliteitsniveaus in het hoger onderwijs mogen instellingen variëren in de hoogte van het collegegeld						
2005	4	30	20	27	8	10
2004	3	27	20	30	9	11

Studiehouding studenten

% Nederlanders 2005 (2004)	++	+	+/-	-	--	?
Van studenten mag worden verwacht dat zij zich inzetten voor maximale studieresultaten in plaats van maar net een voldoende halen						
2005	23	51	15	7	0	4
Studenten moeten 40 uur per week besteden aan hun studie						
2005	8	31	32	19	3	7
Het is goed als studenten naast hun studie een bijbaan hebben						
2005	10	53	23	7	2	5
Het is goed als studenten meer collegegeld moeten betalen wanneer ze langer over hun studie doen						
2005	16	43	15	16	5	5
De werkdruk van studenten is te hoog						
2005	2	14	28	30	7	19
2004	4	21	28	23	4	21
Opleidingen in het hoger onderwijs besteden voldoende individuele aandacht aan studenten wanneer het gaat om studiebegeleiding						
2005	1	18	26	23	3	29
2004	1	17	29	21	3	29

Om de Nederlandse economie concurrerend te houden ...

% Nederlanders 2005 (2004)	++	+	+/-	-	--	?
...moeten het onderwijs en het bedrijfsleven meer samenwerken en kennis uitwisselen						
2005	37	54	4	1	0	5
2004	35	58	5	0	0	2
...moeten er meer hoog opgeleiden komen						
2005	9	31	32	17	1	9
2004	9	35	37	14	1	6
...moet Nederland excellente opleidingen hebben						
2005	14	39	25	11	1	10
2004	12	42	27	10	2	8